

Työneuvoston lausunto TN 1359-99 (19/98, ään.)

Työneuvoston lausunto X:ään sovellettavasta työaikalaista ja varallaolosta. Annettu Espoon käräjäoikeuden pyynnöstä 17 päivänä kesäkuuta 1999.

Lausuntopyyntö ja riidattomat asiat

Espoon käräjäoikeudessa on vireillä riita-asia, jossa kantajana on X ja vastaajina Hugo ja Maria Winbergin säätiö sekä Esbo svenska diakoniförening rf.

Käräjäoikeus on pyytänyt työneuvoston lausuntoa seuraavista asioista:

- 1) onko X:n yhdistyksen palveluksessa tekemään työhön sovellettava työntekoaikana 1.7.1993-31.8.1996 voimassa ollut työaikalakia (604/1946) tai mahdollisesti muuta tuolloin voimassa ollut työaikaa koskevaa lakia?
- 2) jos X:n tekemään työhön yhdistyksen palveluksessa on sovellettava jotakin työaikalakia, miltä osin ja miten kysymykseen tulevan työaikalain säännöksiä on sovellettava käräjäoikeudessa käsiteltävän asian riidanalaisiin seikkoihin kuten,
 - onko X:n katsottava tehneen varallaolon/dejourering kotoaan käsin,
 - onko yhdistyksen X:n käyttöön luovuttama pienempi huoneisto tulkittava luovutetuksi asuinkäyttöön tai työhuoneeksi päivystystä varten,
 - onko varallaolo/dejourering luettava työaikaan?
- 3) ovatko riita-asian vastaaja/vastaajat laiminlyöneet X:n työnantajana suorittaa X:lle korotetun palkan tapaukseen mahdollisesti sovellettavan työaikalain säännösten mukaisista ylityistä tai sunnuntaitöistä taikka menetelleet työaikaarikkomukseen rinnastettavalla tavalla?
- 4) työaikalaisissa (605/1996), joka tuli voimaan 23.11.1996 on säännös varallaolosta, jossa on kielletty sellainen varallaolo, jonka pituus ja toistuvuus haittaavat kohtuuttomasti työntekijän vapaa-ajan käyttöä. Voidaanko tästä laista ilmenevää periaatetta jollakin perusteella soveltaa X:n tekemään työhön? Voidaanko asiassa muutoin katsoa työnantajan rikkoneen työsuojelun normeja kanteessa väitetyllä tavalla? Onko asiaa arvioitaessa merkitystä, että työaikajärjestelyt on tehty työntekijän aloitteesta?

Lausuntopyynnön liitteenä olevasta valmisteluistunnosta laaditusta pöytäkirjasta selviää muun muassa, että seuraavat seikat ovat riidattomia.

X on työskennellyt 1.7.1993-31.8.1996 Esbo svenska diakoniförening rf:n palveluksessa hoitaen Tunabergin vanhustentalon ”päivystystä” ja talonmiehen tehtäviä. Sopimus on sisällöltään seuraava:

”Överenskommelse

Undertecknade överenskommer om att X sköter dejoureringen på Tunabergs åldringshem, Fiskervägen 15, Esbo:
vardagar kl 16.30-08.00

sön- och helgdagar kl 13.30-08.00

sön- och helgdagsmorgnar dock till kl 08.30

i gengäld mot en bostad om 50 m² i husets övre våning fr.o.m. 15.07.1993. Med dejoureringen sammanhänger skötsel av smärre gårdskarlsysslor, såsom gräsklippning, vintertid snöskottning, sanding av vägarna, skötsel av värmepannan, samt vid behov eventuella gårdskarlsysslor inomhus. För dessa uppgifter betalas en gårdskarlspeng mk 1000,- per månad. Överenskommelsen är i kraft tills någondera parten säger upp den. Uppsägningstiden är 1 månad.

Esbo de

(allekirjoitukset)

på svenska diakoniförenings vägnar

Denna överenskommelse är uppgjord i 2 ex.”

Sopimuksen mukaan kantajan oli oltava kotonaan sopimuksessa mainittuina aikoina 20 päivän aikana kuukausittain. Yhdistys oli lisäksi myöhemmin antanut kantajan käyttöön pienemmän 28 m² käsittävän asunnon. Yhdistys on maksanut kantajalle

ennakonpidätystodistusten mukaan

15.7.-31.12.1993

rahapalkkaa 6.000 markkaa ja luontaisetuna 9.540 markkaa,

1.1.-31.12.1994

rahapalkkaa 12.000 markkaa ja luontaisetuna 17.232,40 markkaa,

1.1.-31.12.1995

rahapalkkaa 12.000 markkaa ja luontaisetuna 17.732 markkaa ja

1.1.-31.8.1996

rahapalkkaa 23.954,40 markkaa ja luontaisetuna 12.310 markkaa.

Varallaolon aikana kantaja on saanut valintansa mukaan olla joko pienemmässä tai suuremmassa huoneistossa. Kantaja on tosiasiallisesti aloittanut kaikkien varallaolojen hoitamisen loppuvuodesta 1993, mitä koskeva sopimus oli tehty viimeistään maaliskuussa 1994.

Yhdistyksen hallitus on 12.6.1996 päättänyt irtisanoa kantajan tehtävästään ja tehtävään sopimuksen mukaan liittyvästä asunnostaan 1.9.1996 lukien. Kantaja ei ole vaatinut kanteessa tarkoitettuja saatavia ennen 1.9.1996.

Säätiö on omistanut kiinteistön, jossa vanhainkotitoimintaa harjoitettiin ja vastasi sen kunnossapidosta. Yhdistys on nimittänyt säätiön hallitukseen kaksi sen viidestä jäsenestä. Säätiö on myöntänyt yhdistykselle avustusta talonmiehen palkkaan 12.000 markkaa vuodessa. Säätiön sääntöjen mukaan säätiön tarkoituksena on ollut:

” 2 §

Stiftelsens ändamål är att åstadkomma ett åldersdomshem för medlemmarna i Esbo svenska församling.

Stiftelsens ändamål förverkligas genom att på stiftelsens mark inrätta och upprätthålla hem och bostäder för sådana uti föregående moment nämnda personer, som hava behov därav.”

Säätiö on ryhtynyt ylläpitämään dementiayksikköä entisissä Tunabergin vanhainkodin tiloissa 1.9.1996 alkaen. Yhdistys on lopettanut vanhainkotitoiminnan 31.8.1996.

Kantaja on ollut toisessa kokopäivätoimisessa työssä Tunabergissa tekemänsä työn lisäksi 19.9.1994 saakka, jonka jälkeen hän on ollut työttömänä työnhakijana ilmoittaen hoitavansa sivutointa.

Kanne

Vaatimukset

Kantaja on kanteessaan vaatinut, että vastaajat velvoitetaan suorittamaan yhteisvastuullisesti kantajalle

- 1) palkkaa yhteensä 1.079.363,80 markkaa laillisine korkoineen 1.1.1997 lukien,
- 2) 31.12.1996 mennessä kertyneitä palkkasaamisten korkoja yhteensä 328.487,30 markkaa,
- 3) maksamattomia lomakorvauksia 28.497 markkaa laillisine korkoineen 1.1.1997 lukien,
- 4) 31.12.1996 mennessä kertyneitä lomakorvausten korkoja yhteensä 3.494,20 markkaan,
- 5) vahingonkorvausta työsopimuslain 51 §:n mukaisesti työsopimuslain rikkomisesta erityisesti työaikaääräysten osalta 189.276,10 markkaa laillisine korkoineen kuukauden kuluttua haasteen tiedoksiannosta lukien,
- 6) aiheutuneena henkilövahinkona 215.000 markkaa laillisine korkoineen kuukauden kuluttua haasteen tiedoksiannosta lukien sekä
- 7) oikeudenkäyntikulut.

Perusteet

Seuraavassa selostetaan vain osa kanteen perusteista.

Kantaja on työskennellyt Tunabergin vanhainkodissa 1.7.1993-31.8.1996, joka on ollut Esbo svenska diakoniförening rf:n (yhdistys) hallinnassa työsuhteen aikana. Hugo ja Maria Winbergin säätiö (säätiö) omisti kiinteistön, jossa vanhainkoti toimi. Vanhainkoti oli siirtynyt 1.9.1996 säätiön hallintaan, jolloin kyse oli liikkeen luovutuksesta.

Kantaja on tehnyt yhdistyksen kanssa aluksi työsopimuksen siitä, että hän päivystää 20 yötä kuukaudessa yövahtimestarina ja hoitaa samalla talonmiehen tehtäviä. Päivystysajaksi oli sovittu arkisin 16.30-08.00, sunnuntaisin ja pyhäisin 13.30-08.00. Sunnuntai- ja pyhäamuisin päivystysaika jatkui 08.30 asti. Palkaksi kantaja oli saanut 50 m²:n asunnon Tunabergista ja 1.000 markkaa kuukaudessa.

Kantaja on katsonut, että hän on tehnyt työtä sopimuksen perusteella yhdistyksen antamien ohjeiden mukaan ja noudattanut hänelle määrättyä paikallaolovelvollisuutta. Hän

on tehnyt työtä yhdistyksen johdon ja valvonnan alaisena siten, että hän on saanut ohjeita vanhainkodin esimieheltä Marianne Löfmanilta.

Toisen yövahtimestarin Marita Lindqvistin lopetettua työnsä Tunabergissa oli kantajan työsopimusta muutettu 22.10.1993 siten, että kantaja hoiti kaikki yöpäivystykset ja vastaavasti sai myös viereisen 22 m²:n asunnon käyttöönsä työtilaksi.

Kantaja oli aloittanut työt vanhainkodissa 22.-23.6.1993. Kantajan oli sitä ennen yhdistyksen edustajan kanssa käymässä sopimusneuvottelussa annettu ymmärtää, että päivystystapahtumia oli vain vähän ja satunnaisesti. Talonmiehen tehtävistä ei neuvotteluissa ollut puhetta. Kantaja oli neuvotteluja käydessään myös ymmärtänyt säätiön harjoittavan vanhainkotitoimintaa, koska säätiö oli remontoinut hänen käyttöönsä tulevan asunnon. Kun kantajalle oli joskus heinäkuun puolivälissä 1993 esitetty sopimus ”överenskommelse”, hän oli vasta silloin ymmärtänyt, että kyse oli talonmiehen työstä ja sellaisesta päivystyksestä, joka sitoo paljon. Koska kantaja oli jo luopunut aikaisemmasta asunnostaan, hän ei voinut enää peräytyä tuossa vaiheessa.

Vanhainkodissa oli ollut ajoittain asukkaina vaikeastikin sairaita vanhuksia, jotka aiheuttivat kantajalle tavanomaista enemmän työtä. Asukkaiden määrä vanhainkodissa oli ollut 9-10 syyskuuhun 1995 asti ja sen jälkeen 7.

Kantajan tietoon ei ole tullut yhtään hyväksyttävää perustetta, miksi kantajalle oli maksettu palkkaa vain murto-osa siitä, mitä muille samaa työtä tehneille työntekijöille. Kantajan vuosiloman sijaiselle Y:lle oli maksettu palkkaa 6.100 markkaa kuukaudessa vuonna 1995 ja vuonna 1996 D:lle 7.395 markkaa kuukaudessa.

Työsopimus kantajan kanssa oli tehty yöpäivystäjän työstä. Työsopimuksessa työ on määritelty ”sköter dejoureringen”. Lisäksi tehtäviin kuului hoitaa päivystysajan kuluessa pienempiä talonmiehen tehtäviä.

Kantajan työsuhteen aikana voimassaolleen työaikalain (604/1946) mukaan sai säännöllinen työaika olla enintään kahdeksan tuntia päivässä ja 40 tuntia viikossa. Kantajan työaika oli ollut 112 tuntia viikossa seitsemälle päivälle jaettuna ja ilman viikkolepoa. Tästä työaika rikkomuksesta on tuomittava sekä rikosperusteisena vahinkona että saamatta jääneiden palkkojen korvauksena vahingonkorvaus. Kantaja on katsonut, että hän on kärsinyt vahinkoa työnantajan menettelyn johdosta siinä määrin, että hänelle on maksettava vahingonkorvausta. Kantaja on katsonut, että työaikasuojelun normeja on rikottu räikeästi ja pitkäaikaisesti.

Kantaja on kärsinyt huomattavaa henkistä ja ruumiillista ylirasitusta rikosoikeudellisen seuraamuksen uhalla kielletystä toiminnasta. Kantaja on katsonut, että vastaajat ovat vastoin työaikalain (604/1946) 11 §:n säännöstä teettäneet hänellä ylitöitä hankkimatta teettämiseen vaadittavaa lupaa.

Vastaus

Kiistäminen

Säätiö on kiistänyt vaatimukset sekä perusteeltaan että määrältään kokonaisuudessaan sekä vaatinut kanteen hylkäämistä. Yhdistys on vaatinut kanteen hylkäämistä ja kiistänyt vaatimukset sekä perusteeltaan että määrältään. Vastaajat ovat vaatineet, että kantaja

määrätään korvaamaan vastaajien oikeudenkäyntikulut. Vastaajat ovat vaatineet lisäksi, että jos yhdistys määrätään suorittamaan kantajalle korvauksia, niin korvauksia on sovittava varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetun lain 36 §:n nojalla.

Perusteet

Seuraavassa selostetaan vain osa kiistämisen perusteista.

Kantaja ei ole ollut säätiön palveluksessa. Kyseessä ei ole myöskään työsopimuslain tarkoittama liikkeen luovutus, jonka seurauksena säätiö olisi vastuussa työsuhteen velvoitteista. Yhdistys lopetti ylläpitämänsä vanhainkodin, jonka palveluksessa kantaja oli. Säätiö ei jatkanut vanhainkodin toimintaa kantajan entisessä työpaikassa, vaan toimi Espoon kaupungin kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti ylläpitämällä kotia dementiapotilaille. Yhdistys piti yllä vanhainkotia Tunabergin vanhassa rakennuksessa. Vanhainkoti toimi asuntolaperiaatteella tarjoten vanhuksille korvausta vastaan vain asunnon ja mahdollisuuden ateriointiin. Mitään sairaanhoito- tai muita huoltopalveluita ei vanhuksille ollut tarjota päivällä eikä yölläkään.

Vanhusten turvallisuuden vuoksi yhdistys oli toiminut niin, että se oli luovuttanut ilmaiseksi yläkerran kaksi huonetta henkilöille, jotka olivat luvanneet asua siellä ja auttaa vanhuksia, jos jotakin yllättävää tapahtuisi iltaisin tai öisin. Henkilöt olivat keskenään sopineet kotonaolosta niin, että se, jolla oli suurempi asunto, oli ottanut suuremman vastuun. Henkilöt olivat usein toimineet yhdistyksen hyväntekeväisyystoiminnan puitteissa eikä kyseessä ollut ollut työsuhde.

Kantaja oli kesällä 1993 ottanut yhteyttä yhdistykseen. Hänen kanssaan oli sovittu, että hän saisi perheineen asua suuremmassa asunnossa ja että hän hoitaisi varallaolon 20 yötä kuukaudessa ja hoitaisi rakennuksen yksinkertaiset huoltotyöt ja saisi 1.000 markkaa kuukaudessa palkkana. Marraskuussa 1993 toisessa asunnossa asunut henkilö halusi muuttaa ja hänelle etsittiin seuraajaa. Kantaja oli ehdottanut tällöin, että hänen perheensä yhdessä voisi hoitaa kuukauden muut varallaolot ja perhe saisi käyttöönsä koko yläkerran. Yhdistys oli suostunut järjestelyyn edellyttäen, että kantaja järjestäisi tarvittavat sijaiset hyväksyttävällä tavalla. Edellytyksenä oli myös, että kantaja perheineen maksaisi vuokraa pienemmästä huoneesta, jos tilanne kehittyisi niin, että ulkopuolinen, pitkäaikaisempi sijainen tulisi välttämättömäksi. Yhdistyksen hallitus hyväksyi tämän sisältöisen päätöksen 8.12.1993. Järjestely oli käytännössä toteutettu joskus loppuvuodesta 1993 ja tästä oli tehty kirjallinen sopimus viimeistään maaliskuussa 1994. Asiakirja ei ole varsinainen työsopimus, vaan asiakirja, joka todensi sen, että kantaja perheineen hoitaa ilta- ja yövarallaolon. Tehtäviä piti hoitaa paitsi kantajan vaimo, myös ulkopuolisten sijaisten.

Kantajan tehtävänä oli sopimuksen mukaan varallaolo sekä vähäiset talonmiehen tehtävät. Vastaajat toteavat, että työtehtävien tarkemman yksilöinnin puuttuessa sopimuksesta, on olennaista kiinnittää huomiota työn tosiasialliseen sisältöön. Sopimuksen ”päivystys”-sanalla ei olekaan tarkoitettu päivystystä siinä merkityksessä kuin sillä esimerkiksi sairaaloiden vastaanotoissa tai vartiointitehtävissä tarkoitetaan. Kantajan ei ole esimerkiksi säännöllisin väliajoin edellytetty tarkistavan vanhusten tai laitteiden kuntoa tai tekevän erityisiä tarkastuskierroksia. Päivystyksen sisältönä on ollut vain se, että kantaja on sovittuna aikana kotona ja että hän hälytyksen tullessa käy tarkastamassa tilanteen ja kutsuu tarvittaessa paikalle ammattitaitoista apua.

Kantaja oli ollut kotonaan ja lähtenyt hälytyskellon soidessa työhön. Varallaolo on siten sisältänyt työtä vain silloin, kun vanhuksen hälytys oli sitä vaatinut. Sopimukseen kirjattu tarkemmin yksilöimätön ”dejourering”-käsite on näin ollen tosiasiallisesti vastannut täysin työaikalain 8 §:ssä tarkoitettua varallaoloa. Kantaja oli myös tehtävän vastaanottaessaan ymmärtänyt, että kyse ei ollut varallaoloa laajemmasta päivystysvelvollisuudesta. Työaikalain mukaan varallaoloa ei lueta työaikaan. Siten on selvää, että kantaja on suorittanut päivystysluonteista työtä vain sen ajan, jonka hän oli joutunut hälytysten vuoksi tosiasiallisesti työskentelemään. Muun ajan hän oli voinut toimittaa normaaleita kotiaskareitaan ja yöllä hän oli nukkunut. Koska talonmiehen työtä oli suhteessa tähän ollut huomattavasti enemmän, on työsuhteen pääasiallisen sisällön katsottava muodostuneen talonmiehen työstä. Koska talonmiehen työhön ei sovelleta työaikalakia, ei työaikalaki sovellu kyseessä olevaan työsuhteeseen myöskään sitä kokonaisuutena arvostellen.

Kantaja on väittänyt, että hän ei olisi tehnyt työtä kotoa käsin, vaan erityisesti työtä varten osoitetusta erillisestä huoneesta. Tällä ei ole kuitenkaan työneuvoston päätöksen 1221-88 mukaan olennaista merkitystä asiassa, koska lain tarkoittamana asuntona voidaan pitää myös muuta majapaikkaa kuin työntekijän kotia. Kantaja oli ottanut vastatakseen koko kuukausittaisesta varallaolosta loppusyksyllä 1993, jolloin vastuu koko varallaolosta oli siirtynyt kantajalle hänen omasta nimenomaisesta vaatimuksestaan. Kantaja halusi perheineen toisen päivystäjän käytössä olleen huoneen ja wc/kylpyhuoneen käsittäneen asunnon omaan käyttöönsä. Asunto luovutettiin kantajan käyttöön, mutta ehdolla, että sijaisena toimiva perheen ystävä voisi myös käyttää sitä yöpymiseen.

Mahdollisille täysin ulkopuolisille sijaisille oli varattu erillinen tila yöpymistä varten ja mikäli tällaisesta sijaisten käytöstä olisi tullut pysyvä järjestely, olisi kantajalta peritty vuokraa pienemmän asunnon käytöstä.

Rakennuksen yläkerran sekä pienempi että suurempi asunto olivat aina olleet varallaoloa hoitaneiden henkilöiden asuntona/yöpymistilana. Kiinteän varustuksensa puolesta niiden voidaan katsoa vastaavan ”asunnon” yleistä käsitettä. Hälytyskello oli ollut kuultavissa molemmissa asunnoissa. Kantaja oli siten voinut vapaasti valita, missä käyttöönsä osoitetuista tiloista hän tosiasiallisesti yöpyi ja yöpykö hän yksin vai yhdessä perheensä kanssa. Hän oli myös voinut kalustaa huoneet haluamallaan tavalla. Ottaessaan alunperin hoitaakseen osan varallaoloista kantaja oli saanut sitä vastaan perheensä käyttöön suuremman asunnon ja hän oli hoitanut tehtäviään sieltä käsin. Tällöin oli ollut selvää, että varallaolo oli tapahtunut työaikalain 8 §:ssä tarkoitettua asunnosta käsin. Näin ollen ei voi olla mahdollista, että kantaja halutessaan itse lisää asuintilaa perheensä käyttöön ja lisätessään samalla jo aiemmin sovittua varallaolovelvoitettaan jokapäiväiseksi kantaja olisi samalla voinut yksipuolisesti muuttaa varallaoloon perustuvan työsuhteensa työaikalain piiriin kuuluvaksi.

Kantaja oli ilmoittanut huhtikuussa 1996, että hän halusi muuttaa pois rakennuksesta ja halusi päättää sopimuksen heti, kun hänelle saataisiin sijainen. Yhdistyksen päättäessä lopettaa vanhainkodin ylläpitämisen elokuun loppuun mennessä sanottiin kantajan sopimus irti päätymään 31.8.1996. Kun sopimus oli irtisanottu, esitti kantaja vaatimuksia maksamatta jääneistä korvauksista. Yhdistys maksoi kantajan vaatimuksen mukaisesti 13.635,90 markkaa ja kantajan vaimolle 8.024,50 markkaa. Osapuolet ovat siis konkludenttisesti sopineen työsuhteesta johtuvista, mahdollisista ylimääräisistä korvauksista eikä kantajalla ole enää oikeutta vaatia enempää korvauksia.

Kantajalle oli maksettu 1.000 markkaa kuukaudessa ja hänen käyttöönsä oli annettu noin 72 m²:n suuruinen asunto. Asuntoedun arvo paikkakunnan vuokratason mukaisesti on 3.240 markkaa. Kuukausipalkka on siis ollut yhteensä 4.240 markkaa.

Kantajan kanssa tehdyn sopimuksen ehdot olivat täysin samanlaiset kuin aikaisemmin samoja tehtäviä hoitaneiden henkilöiden. Vastaajat ovat kiistäneet sen, että muille olisi samoista tehtävistä maksettu huomattavasti enemmän kuin kantajalle. Kantaja oli ollut tietoinen, että hän tuli työskentelemään organisaatioon, joka toimi hyväntekeväisyyden varassa. Hän tiesi, että kaikki varat, joita tarvittiin vanhainkodin ylläpitämiseen, olivat yksittäisten järjestöjen ja yksityishenkilöiden avustuksia sekä erilaisten tapahtumien, kuten myyjäisten järjestämisestä tulleita varoja.

Kantaja ei ollut tehnyt työtä työnantajan johdon ja valvonnan alaisena. Kantajalle ei ollut määritelty työaikaa. Sopimuksen mukaisesti hänen tuli olla kotona tiettyinä aikoina 20 päivän aikana kuukaudessa. Mahdollinen työaika määräytyisi sen mukaan, jos hänet kotonaolon aikana kutsuttaisiin auttamaan vanhainkodin asukkeja. Kantajan työtehtäviä ei ollut seurattu. Kantajan edeltäjiltä ja sijaisilta saadun tiedon mukaan ”kutsuja” oli tullut kerran tai pari kuukaudessa.

Taloudenhoitohenkilökunnalta saadun tiedon mukaan 1.1.-31.5.1996 oli tullut korkeintaan kuusi ”kutsua”. Näistä ei yksikään tullut viikonloppuna. Yksittäinen ”kutsu” oli tapauksesta riippuen voinut kestää vain muutaman minuutin. Vain poikkeustapauksessa se oli voinut kestää useita tunteja. Jos keskimääräinen ”kutsu” oli johtanut keskimäärin 1,5 tunnin työhön, oli kuukausittainen työaika jäänyt alle kahden tunnin.

Sopimuksessa ei edellytetty kantajan tekevän talonmiehen töitä viikonloppuisin, vaan itse valitsemiaan aikoina kun tarvetta ilmeni. Kyseessä oleva rakennus on vanha omakotitalo, jonka piha-alueita hoiti huoltoyhtiö. Sovittujen tehtävien hoitamiseen oli kulunut korkeintaan muutama tunti viikossa. Arviolta voidaan sanoa, että kantajan viikoittainen työaika talonmiestöiden osalta oli ollut noin viisi tuntia eli noin 20 tuntia kuukaudessa. Talonmiehen työ ei kuulu työaikalain piiriin. Käsiteltävä sopimussuhde ei myöskään kuulu talonmiesten työaikalain piiriin, koska viikoittainen työaika on ollut alle 22 tuntia.

Vastaajat ovat katsoneet, ettei kantajan varallaoloaika ole ollut työaikaa. Hän oli ollut kotonaan ja kutsuttu vain, jos jotain yllättävää oli tapahtunut. Kun asiaa tarkastellaan päivittäisten tehtävien ja työajan mukaan, on päädyttävä sellaiseen lopputulemaan, että kantajan työtehtävät ovat lähinnä olleet talonmiehen työtä vastaavia. Työaikalaki ei vastaajien käsityksen mukaan sovellu tapaukseen. Vaikka työaikalakia sovellettaisiinkin, ei viikkolepoa koskevia säännöksiä ole sovellettava, koska päivittäinen työaika alittaa kolme tuntia.

Päivystys on tapahtunut varallaolon ehdoilla. Koska varallaoloa ei lasketa työaikaan, ei vuorokautinen säädetty enimmäistyöaika ole myöskään ylittynyt. Viikkolevon osalta alkuperäinen työsopimus ja siinä sovittu kuukausittainen 20 työpäivää täyttävät lain pakottavat määräykset. Kantajan otettua vastatakseen kuukauden kaikista varallaoloista on mahdollista, että työn määrä viikoittaisen ajan osalta on ylittänyt sallitun määrän. On kuitenkin huomattava, että kantaja on vastoin yhdistyksen perusteluja nimenomaan itse vaatinut saada ottaa koko varallaolon vastatakseen ja on siten itse merkittävässä määrin ollut vaikuttamassa viikkotyömääränsä lisääntymiseen.

Asiakirjatodisteet

Kantajan todisteet

Kantajan todisteissa on muun muassa asiakirja ”intyg”, jossa todetaan seuraavaa: ”...X sedan 1.7.1993 fortlöpande verkat som ansvarig kvälls- och nattdejour samt gårdskarlar på Tunabergs åldringshem i Esbo...”. Todistuksen on allekirjoittanut 17.2.1995 Esbo svenska diakoniförening rf:n puheenjohtaja.

Asiakirjoissa on myös Esbo svenska diakoniförening rf:n varapuheenjohtaja Ann-Mari Rantalán Espoon kaupungin yleiselle oikeusaputoimistolle 10.10.1996 osoittama kirje, jossa todetaan seuraavaa (asiakirjoissa olevan suomenkielisen käännöksen mukaisesti):

”---X on heinäkuusta 1993 31.8.1996 saakka ollut työsuhteessa vanhainkodissa ilta- ja yöpäivystäjänä sekä hoitanut pienempiä talonmiehentöitä kiinteistössä. Työ otettiin vastaan sivutoimena, sillä X:llä oli tuolloin toinen työ päivällä. Talonmiehen töistä hän on saanut 1000,- kuukaudessa. Ilta- ja yötyöstä vastineeksi hän ja hänen perheensä ovat saaneet asua 50 m² (2 huonetta ja keittiö) huoneistossa talon ylimmäisessä kerroksessa. Asuntoetuun sisältyi sähkö, lämpö ja vesi. Tämän asunnon lisäksi on vieressä 1 huoneen ja keittokomeron asunto (22 m²), jossa ennen X:n perhettä asui henkilö, joka asuntoa vastaan teki 1/3 kuukausittaisesta ilta- ja yöpäivystyksestä. X:n nimenomainen toive oli saada hoitaa koko päivystys, jotta hän ja hänen perheensä saisi käyttöönsä viereisen wc/kylpyhuoneen sekä että he saisivat käyttää mainittua viereistä 22 m² asuntoa, kuitenkin ainoastaan yöpymispaikkana - ilman mitään muuta kalustusta---. Diakoniayhdistyksen hallitus suhtautui alunperinkin erittäin skeptisesti ehdotukseen hoitaa koko päivystys, jonka nähtiin olevan X:lle aivan liian rasittavaa, mutta tämän itsepintaisesta vaatimuksesta hallitus lopulta suostui ehdotukseen. Hallitus antoi X:lle perheineen luvan ainoastaan nukkua edellä mainitussa tyhjässä huoneessa, kuitenkin sellaisilla ehdoilla, että mikäli jonkun toisen henkilön tarvitsisi tulla heidän tilalleen, tämä saisi asua huoneessa---. Päivystystyö sisälsi sen, että X olisi käytettävissä iltaisin ja öisin mikäli joku asiakkaista soittaisi ja tarvitsisi apua esimerkiksi niin, että vakavissa tapauksissa tarvittaisiin ambulanssia. Talonmiehen toimet muodostuivat pääasiassa lumenluonnista talvisin rapuilta ja niiden läheisyydestä, kesäisin ruohonleikkuusta sekä lamppujen vaihdosta ja muusta vastaavasta.---Yhdistyksemme ei ole vaatinut, että X olisi käytettävissä päivisin, silloin kun muu henkilökunta on ollut läsnä---.

Kantajan asiakirjatodisteisiin on liitetty Hufvudstadsbaldetissa 15.5.1983 ollut ilmoitus, jolla oli aiemmin haettu henkilöä tehtävään. Ilmoitus on ”Uthyres”-palstalla ja siinä todetaan seuraavaa: ”Snygg enrummare med kokvrå på Tunabergs åldringshem i Frisans, Esbo uthyres till gift par eller ensamstående person. Sporadiskt förekommande dejoureringsskyldighet---”.

Vastaajien todisteet

Vastaajien asiakirjatodisteissa on muun muassa G:n kanssa 1.7.1991 tehty sopimus. Tämä sopimus osoittaa vastaajien mukaan, että X edeltäjän kanssa oli solmittu samansisältöinen sopimus kuin X:n kanssa alunperin talonmiehen töitä lukuunottamatta.

Asiakirjoissa on myös Esbo svenska diakoniförening rf:n hallituksen kokouksen pöytäkirja 8.12.1993. Kokouksessa on käsitelty päivystyksen järjestämistä Y:n jälkeen. Pöytäkirjassa todetaan: ”Styrelsen tog ställning till familjen Xs förslag att överta alla

dejourering på Tunaberg, på så sätt, att D skulle ansvara för de 10 gånger per månad, som fallit på Ys lott. Följdriktigt skulle då även enrummaren med kokvrå i övre våningen som ersättning för detta disponeras av familjen X. Kokouksen pöytäkirjassa todetaan lisäksi seuraavaa: ”Styrelsen uppskattar paret Xs förslag. För att under alla förhållanden trygga de inneboende pensionärernas säkerhet anser styrelsen dock några punkter vara viktiga att klarlägga innan frågan avgörs:---c) att om någon av familjen Xs bekanta tillfälligt sköter dejouren skulle dessa få övernatta i övre våningen; d) att om någon helt utomstående tillfälligt dejouererar skulle personen i fråga hänvisas till det lediga pensionärsrummet i lilla huset; att om det av någon anledning bleve aktuellt med en stadigvarande utomstående, skulle personen i fråga få disponera det lediga pensionärsrummet i lilla huset och familjen X betala hyra för enrummaren med kokvrå, som normalt utgör ersättning för 1/3 dejourering.

Vastaajien kirjallisena näyttönä on myös ilmoitus, jossa haetaan apua Tunabergiin. Ilmoitus on seuraavansisältöinen: ”Vi behöver Din hjälp! Vi kan erbjuda dig enrummare på 22 m² mot dejourering i Åldringshemmet Tunaberg i Esbo. Arbetstid: 10 ggr/mån (därav 2 veckoslut) vard kl 16.30-8.00, söndagar fr.o.m. kl 13.30---.

Lisäselvitys

Työneuvosto on työneuvostosta ja työsuojelun poikkeusluvista annetun lain 11 §:n ja työneuvostoasetuksen 9 §:n perusteella pyytänyt Espoon käräjäoikeutta virka-apuna hankkimaan asianosaisilta kirjallisen selvityksen seuraaviin kysymyksiin:

- 1) missä sijaitsi X:n käytössä olleet huoneet? (tarkka sijainti esim. pohjapiirustuksen tms. avulla, erityisesti selvitys sijainnista suhteessa muihin tiloihin)
- 2) kuka hoiti huoneiden kalustuksen, ja jos vastaaja luovutti tai olisi luovuttanut ne kalustettuina, niin millainen kalustus oli?
- 3) millaiset hälytyslaitteet huoneissa oli (selvitys molempien huoneiden osalta), eli miten X käytännössä hälytettiin ns. päivystyksen aikana tehtäviin? Mikä oli laitteista lähtevän signaalin kuuluvuus jne.?
- 4) millainen oli X:n velvollisuus oleskella asunnossa ns. päivystyksen aikana? Mitä oli sovittu asiasta tai miten asia käytännössä oli hoidettava, jotta olisi kuullut/saanut hälytyksen tietoonsa?
- 5) pöytäkirjasta, joka on päivätty 8.12.1993, saa sellaisen kuvan, että pienempi huone luovutettiin X:n perheen käyttöön, kun he ottivat koko ”päivystyksen” hoitaakseen. Kenelle huone tässä vaiheessa katsottiin itse asiassa luovutetun?
- 6) Mikä oli X:n huoneiden suhde em. asiakirjassa mainittuun ”det lediga pensionärsrummet i lilla huset”? Mitä tarkoitusta varten oli olemassa huone ”i lilla huset” ja mikä oli esimerkiksi sen kalustus? Olisiko X:n ollut mahdollisuus suorittaa päivystys siellä oleskellen? Missä tämä ”lilla huset” sijaitsi?
- 7) Miten ”päivystys” olisi luultavasti hoidettu, jos X ei olisi sitä hoitanut?

- 8) Miten X:n sijaisuudet käytännössä hoidettiin ja miten ”päivystyksen” hoitaminen sovittiin mahdollisten sijaisten kanssa?

Kysymyksiin on saatu seuraavanlaiset vastaukset.

Kantaja

- 1) X:n käytössä olleet huoneet sijaitsivat Tunabergin päärakennuksen toisessa kerroksessa. Päärakennuksen alakerrassa oli asuintilat 7:lle vanhukselle ja ”lilla huset”-rakennuksessa neljälle. Kantaja on toimittanut pohjapiirroksen rakennuksesta ja osoittanut piirroksessa hälytyskellojen sijainnin. Lisäksi kantaja on toimittanut kuvan rakennusten sijainnista kiinteistöllä.
- 2) X vastasi itse työsuhdeasuntonsa kalustuksesta. Päivystyskäyttöön annetussa huoneessa oli työnantajan sinne sijoittama sänky sekä nojatuoli huoneen tullessa X:n käyttöön. Huone annettiin X:n käyttöön vain päivystyksen hoitamiseksi ja hän itse ymmärsi, että se oli annettu vain nukkumistarkoitukseen hänelle ja hänen perheelle. Huoneessa ei saanut olla muuta kalustusta kuin sänkyjä, jotta sitä ei katsottaisi työsuhdeasunnoksi. X siirsi myöhemmin huoneeseen omia sänkyjään ja asensi sinne kokolattiamaton.
- 3) X:n työsuhdeasunnon oven sisäpuolella oli yksi hälytyskello ja päivystyshuoneen eteisessä oven yläpuolella oli toinen hälytyskello. Hälytyskellon saattoi säätää soimaan jommassa kummassa huoneista X:n työsuhdeasunnon ulkopuolella olevasta katkaisijasta. Hälytysääni oli sen verran kuuluva, että se kuului X:n työsuhdeasunnossa, vaikka hälytys olisi käännetty soimaan pelkästään päivystyshuoneessa. X:n pyynnöstä järjestelmää muutettiin vuonna 1995 siten, että hälytyksen saattoi kokonaisuudessaan sulkea yläkerrasta päivystyshuoneen hälytyskellon läheisyyteen asetetusta katkaisijasta. Hälytyskellon ääni lakkasi soimasta, kun hälytys suljettiin päärakennuksen alakerrasta keittiön vieressä olevasta käytävätilasta. X:n tuli työsopimuksen mukaan päivystystehtäviensä ohella hoitaa myös talonmiehen töitä. Tehtävät tuli hoitaa päivystysaikana - näin joko vuoden 1994 syksyllä tai vuoden 1995 keväällä asennettiin hälytyskello soimaan myös talon ulkopuolella. Tätä ennen muiden Tunabergin asukkaiden tuli hälyttää X apuun talon ulkopuolelta.
- 4) Päivystysaikoina X:n tuli oleskella Tunabergin päärakennuksessa tai piha-alueella siten, että hän oli hälytyskellon tavoitettavissa. Ennen hälytyskellon asentamista ulos, X:n tuli ulkoalueella pysytellä näkyvillä. X ei siten voinut päivystysaikana poistua alueelta edes asioille. Välttämättömien asioiden hoitamiseksi X:n vaimo saattoi päivystää ajoittain X:n puolesta.
- 5) Yhdistys antoi X:lle luvan noin 20.11.1993 päivystyshuoneen käyttöön, koska yhdistyksellä ei ollut ketään jatkamaan Y:n työtä. X:lle kerrottiin tuolloin, että hän saisi huoneen asuinkäyttöön lisääntyntä päivystysvelvollisuutta varten. Tammikuussa 1994 X:lle selvisi, että hän joutui maksamaan 50 m² suuruista asunnostaan asuntoetua. X oli ymmärtänyt vastaajayhdistyksen työtarjouksesta, että hän saa ilmaisen asunnon ja 1.000 markkaa kuukaudessa työtä vastaan. X:lle jäi asuntoedun huomioimisen jälkeen kuukausitasolla rahapalkkaa vain 500 markkaa.

Hänen oli mahdotonta ottaa vastaan lisätilaa asuntoetuna, koska hänelle ei tällöin olisi jäänyt lainkaan rahapalkkaa. Edellä lausutun johdosta yhdistys ehdotti tammikuussa 1994, että päivystyshuone merkittäisiin verotukseen D:n asuntoeduksi. X:t eivät suostuneet tähän, koska D:n äitiyspäiväraha olisi olennaisesti vähentynyt. Lisätila oli kuitenkin välttämätön päivystystehtävien hoitamiseksi, koska X ei olisi voinut jatkaa työtään yksinomaan työsuhdeasunnostaan, kun puoliso ja kaksi pientä lasta heräsivät jatkuvasti hälytyskellon ääneen. Tämän johdosta X:n ja yhdistyksen välillä sovittiin tammi-helmikuussa 1994, että lisätila annettiin ”nukkumiskäyttöön”.

Viitaten yhdistyksen hallituksen pöytäkirjaan 8.12.1993 kantaja on todennut, että siihen on kirjattu yhdistyksen hallituksen sisäinen käsitys tuolloisesta tilanteesta. D:lle ei ollut ehdotettu päivystyksen hoitamista tai että lisähuoneesta perittäisiin asuntoetu D:ltä. D ei olisi edes voinut suostua päivystysvelvollisuuteen, koska perheeseen oli syntynyt vauva lokakuussa 1993. Hän ei olisi jaksanut ottaa lisätyötä vauvan ja toisen alle 2-vuotiaan lapsen hoidon ohessa.

- 6) ”Lilla huset” -rakennuksessa oli paikka neljälle henkilölle kahdessa huoneessa. Talo oli varsin huonokuntoinen eikä siinä ollut ylimääräistä huonetta päivystystarkoitukseen. Sieltä käsin ei olisi voinut hoitaa päivystystä, koska ao. rakennuksessa ei ollut hälytyskelloa.
- 7) Päivystystä ei olisi voinut hoitaa asumalla alueen ulkopuolella. Jonkun täytyi olla jatkuvasti Tunabergin päärakennuksessa tai sen välittömässä läheisyydessä. Jos kukaan ei olisi hoitanut päivystystä X:n tavoin alueella asumalla, olisi yhdistyksen tullut palkata henkilökuntaa tätä hoitamaan ja maksaa siitä normaalia alan palkkaa kuten on maksettu X:n sijaisillekin.
- 8) X:n ollessa muutamia iltoja poissa, yhdistys järjesti hänelle sijaisen. Yhdistys järjesti sijaisen myös X:n vuosilomien ja yhden sairausloman ajaksi ja vastasi näistä kustannuksista. X:n sijaiset eivät tehneet talonmiehen töitä, joten ne jäivät lomien jälkeen X:n hoidettavaksi. Muutoin X vastasi itse sijaisistaan.

Vastajat

- 1) Kyseessä oli aikoinaan yksityisasuntona ollut kaksikerroksinen talo. Toinen kerros oli kokonaisuudessaan X:n käytössä. Pohjakerroksessa oli vanhainkodin asukkaiden 5 huonetta. Talon keskellä johtivat portaat X:n käytössä olleeseen toiseen kerrokseen. Toisessa kerroksessa oli kaksi huoneistoa. Jälkeenpäin tehtyjen mittausten mukaan suurempi oli 62,15 m² ja pienempi 28,8 m². Toisessa kerroksessa oli eteistilaa 18,7 m². Kaikkiaan X:n perheellä oli käytössään 110,63 m² suuruinen asunto. Vastajat ovat toimittaneet pohjapiirroksen rakennuksesta.
- 2) Toisen kerroksen huoneet olivat X:n perheen kalustamia. Vastajien käsityksen mukaan X:n perheen vanhemmat käyttivät pienempää huoneistoa makuuhuoneenaan.
- 3) Jokaisen asukkaan huoneessa oli johdon päässä oleva soittonappi. Napin painallus sai hälytyskellon soimaan. Hälytyskelloja oli molemmissa yläkerran huoneissa, pohjakerroksen keittiössä ja ulkona. Yläkerran hälytyskellot voitiin kytkeä pois päältä. Kellojen ääni oli tyypiltään mekaaninen kilkatus, lähinnä polkupyörän kelloa

muistuttava ääni. Ulkokellon kuuluvuus oli sellainen, että X pystyi liikkumaan koko tontilla talonmiehen tehtävissä ja kuulla mahdollisen hälytyksen.

Kellojen kuuluvuus yläkerran huoneissa oli sellainen, että siihen heräsi. Kertoman mukaan ei kuitenkaan niin kova, että muut asukkaat olisivat heränneet. Ulkokellon kuuluvuus oli tarkoitettu niin hyväksi, että se kuului koko tontille ja mahdollisesti näin ollen kaikki ulkotyöt ja muunkin, esim. puutarhassa oleskelun.

- 4) X:llä ei ollut velvollisuutta oleskella asunnossa varallaolon aikana. Hänen tuli olla rakennuksen lähetyvillä ja tarkoitus olikin, että hän hoitaa talonmiehen tehtävät varallaolon aikana. Varallaolo ei ollut aktiivista päivystystä, vaan hänen tuli yksinkertaisesti olla kotosalla.

Hälytysjärjestelmä oli vain lisävarmistuksena onnettomuuksien varalta turvallisuuden tunnetta antamassa. Hälytyksiä tuli erittäin harvoin.

- 5) Sekä suurempi että pienempi asunto ovat olleet X:n perheen tavanomaisessa asuinkäytössä. Päivystystä syksyllä järjesteltäessä oli alunperin nimenomaan tarkoituksena, että X:n vaimo D ottaa vastatakseen osan päivystysajoista ja että hän ja kantaja keskenään sopivat aikojen tarkoituksenmukaisesta jakamisesta. Tämän ja asuntojen tosiasiallisen käyttötarkoituksen mukaan pienempi huone luovutettiin nimenomaan X:n perheen, eli niin hänen kuin hänen puolisonsa käyttöön. Tarkoituksena oli siten järjestää varallaolo kokonaisvaltaisesti siten, että X:n puoliset hoitavat sen yhdessä kokonaan saaden samalla käyttöönsä kaikki ullakkokerroksen asuintilat. Näin meneteltiin nimenomaan kantajan pyynnöstä. Käytännössä D:n kanssa ei kuitenkaan allekirjoitettu sopimusta asiasta, vaikka sellainen oli kyllä laadittu valmiiksi. Sopimus oli samansisältöinen kuin ne, jotka oli solmittu muiden pienemmän asunnon haltijoiden kanssa ja siinä edellytettiin varallaoloa kymmenenä päivänä kuukaudessa. Asia on siis vastaajien mielestä tulkittava niin, että pienempi asunto luovutettiin D:lle varallaolovastuuta vastaan. Käytännössä X:n perhe laajensi asuntoaan pienempään huoneistoon heti edeltäjän Y:n muutettua pois.
- 6) ”Lilla huset” oli eri rakennus kuin päärakennus ja se sijaitsi noin kaksi- kolmekymmentä metriä päärakennuksesta. Rakennuksessa oli kaksi makuuhuonetta. ”Lilla huset” oli myös tarkoitettu eläkeläisten käyttöön. Siellä oli hälytysnapit, muttei hälytyskelloa. Siellä tapahtuva varallaolo olisi luultavasti vaatinut erikoisjärjestelyjä. Käytännössä tämä ei tullut ajankohtaiseksi.
- 7) Jos X ei olisi hoitanut varallaoloa, olisi sitä pyritty hoitamaan aikaisemman käytännön mukaisesti ja saamaan joku toinen henkilö samalla asumisoikeuskorvauksella kuin X. Vakavasti harkittiin ns. rannekkeiden käyttöönottoa.
- 8) X:n ehdotuksesta hän otti hoitaakseen tarvittavat sijaiset. Käytännössä puoliset varmasti tuurasivat toisiaan ilman erityisiä sopimuksia. Muuta sijaista käytettiin vain kerran, kun X:n perhe oli lomalla Puolassa. Tällöin sijaisuuden hoiti X:ien tuttu, joka yöpyi perheen pienemmässä huoneessa. Hän ei saanut asuntoa käyttöönsä, vaan hän sai varallaolosta rahakorvauksen. Yksittäisissä tapauksissa taloudenhoitohenkilökunta jäi päivätyönsä jälkeen muutamaksi tunniksi pitempään, jos X:llä oli jotain menoa.

Sijaisten kanssa ei tehty erillisiä sopimuksia, vaan X sopi heidän kanssaan käytännön järjestelyistä.

TYÖNEUVOSTON LAUSUNTO

Työneuvosto esittää äänestyksen (5-2) jälkeen lausuntonaan seuraavan.

1. Taustaa

X on asunut työpaikallaan Tunabergin vanhainkodissa ja hoitanut sopimuksen mukaisesti ”päivystystä” vanhainkodissa iltaisin ja öisin. Työtehtävien hoitamisesta on solmittu ruotsinkielinen sopimus, jossa X:n tehtävä on määritelty sanalla ”dejourering”. Lisäksi ”päivystysaikana” X:n tuli sopimuksen mukaisesti hoitaa pienempiä talonmiehen töitä. X:lle maksettiin talonmiehen töistä rahapalkkaa 1000 mk kuukaudessa. ”Päivystyksestä” X sai korvauksena alkuperäisen sopimuksen mukaan 50 m² asunnon, jossa hän asui perheensä kanssa. Alussa X hoiti ”päivystyksestä” 20 päivää/kuukausi. Myöhemmässä vaiheessa hän vastasi kaikista ”päivystyksistä” kuukauden aikana ja sai tässä vaiheessa lisäksi käyttöönsä entisen asunnon vieressä sijaitsevan 28 m² suuruisen asunnon. Osapuolten näkemykset ovat erilaiset siitä, kenelle tai mitä tarkoitusta varten pienempi huoneisto luovutettiin.

2. Arviointia

X on sopinut Esbo svenska diakoniförening rf:n kanssa ”päivystyksestä” ja talonmiehen tehtävien hoitamisesta. Sovittu ”päivystys” voi olla itsenäinen työtehtävä, vaikka usein tämältyyppistä ”päivystystä” hoidetaan samalle työnantajalle tehdyn varsinaisen päivä- tai päätyön lisäksi. Asiakirjoissa ei ole yksityiskohtaista ja riidatonta selvitystä varsinaisten hälytysten määrästä ”päivystyksen” aikana. Sinänsä X oli melko paljon sidottu sovitettuun velvollisuuteen oleskella Tunabergin kiinteistöllä hälytysten varalta - alussa 20 päivää kuukaudessa useita tunteja illalla ja yöllä ja jatkossa vielä useammin. Sopimuksen mukaan X:n tuli hoitaa pienempiä talonmiehen töitä ”päivystyksen” aikana. Asiakirjoissa ei ole yksityiskohtaista, riidatonta selvitystä talonmiehen työtehtäviin kuluneesta ajasta. Vastajaat ovat todenneet, että piha-alueita hoiti huoltoyhtiö. Vastajien arvion mukaan talonmiehen töihin kantajalta kului viikossa noin viisi tuntia.

Työaikalaki vai talonmiesten työaikalaki?

Asiassa on ensin arvioitava sitä, tuleeko X:n työhön sovellettavaksi jokin työaika säännöstävä laki. Sekä työaikalain (604/1946) että talonmiesten työaikalain (284/1970) soveltamisalasäännökset kytkeytyvät työsuhteen olemassaoloon.

Talonmiesten työaikalain 1 §:n mukaan lakia on pääsäännön mukaan sovellettava talonmiehen työhön, jota työntekijä sopimuksen perusteella vastikkeesta tekee työnantajalle tämän johdon ja valvonnan alaisena yhden tai useamman sellaisen kiinteistön lukuun, jossa tai joiden välittömässä läheisyydessä työntekijä asuu. Lakia ei kuitenkaan sovelleta työntekijään, jonka säännöllinen viikkotyöaika sopimuksen mukaan on keskimäärin enintään 22 tuntia. Työaikalakia (604/1946) taas sovelletaan liikkeessä,

laitoksessa ja yrityksessä, jossa yksi tai useampi henkilö, työntekijä palkasta tekee työtä toisen, työnantajan, lukuun tämän johdon ja valvonnan alaisena. Lain alaista ei kuitenkaan ole talonmiehen työ.

Vastaajat ovat esittäneet, että X ei ollut johdon ja valvonnan alaisena. Asiassa näyttää kuitenkin olevan selvää se, että X on tehnyt talonmiehen töitä sekä ”päivystystä” sopimuksen perusteella. Hänen toimintansa on myös ollut työn tekemistä toiselle, sillä ”päivystys” voi olla itsenäinen työtehtävä, samoin tietenkin talonmiehen työ täyttää työn tekemisen tunnusmerkin. Työn hyöty on koitunut myös muun tahon kuin X:n hyväksi - näin ollen työtä on tehty toiselle eli työnantajalle. Talonmiehen työstä X:lle on maksettu rahapalkkaa. Tältä osin on täytynyt myös työsuhteen edellyttämä vastikkeellisuus-tunnusmerkki. Vastikkeena ”päivystyksestä” X sai ”överenskommelse”-asiakirjan mukaan asunnon. ”Päivystystä” hoidettiin siis rahassa mitattavaa etuutta vastaan. Myös tältä osin on katsottava vastikkeellisuus-tunnusmerkin täyttyvän. Johto ja valvonta -tunnusmerkin täytyminen ei edellytä konkreettisten johto ja valvonta -määräysten antamista, vaan ainoastaan mahdollisuutta johtoon ja valvontaan. Työtä ei tarvitse siis ohjata ja valvoa ”kädestä pitäen”, vaan riittävää on se, että työnantajalla on mahdollisuus tarvittaessa puuttua työskentelyyn ohjein ja valvontatoimin. X:n työtehtävähän olivat sinänsä määritelty osapuolten solmimassa sopimuksessa. Sopimuksessa oli yksilöity talonmiehen tehtävät ja samoin sopimuksessa oli sovittu ”päivystysajoista”. X:n työ ei ole ollut sillä tavoin itsenäistä, etteikö johto ja valvonta -tunnusmerkki olisi siinä täytynyt. X on työneuvoston mielestä tehnyt sekä talonmiehen töitä että ”päivystystä” työsuhteessa.

X on siis sopimuksen perusteella tehnyt kahdentyyppisiä tehtäviä: ”päivystystä” sekä talonmiehen työtä. ”Überenskommelse”-asiakirjan mukaan näyttää siltä, että päätehtävänä oli ”päivystys” ja sen ohella tuli hoitaa sopimuksen mukaiset talonmiehen työt. Työneuvosto on käytännössään katsonut, että jos työntekijän samalle työnantajalle tekemä työ on eri työaikaa säännöstävien lakien alaista, ratkaisee työntekijän pääasiallisen työn laatu sen, mitä lakia hänen suorittamaansa työhön on sovellettava (mm. TN 754-65 ja 1083-80). Tässä arvioinnissa on kuitenkin yleensä ollut ratkaisevana tosiasialliset olosuhteet eikä pelkästään se, mitä sopimuksessa on sovittu. Kuten on jo aiemmin tullut esille, asiakirjoista ei selviä riidattomasti hälytysten perusteella syntynyt työmäärä. Toisaalta asiakirjoissa ei ole myöskään osapuolten yhtäpitävää selvitystä talonmiehen töihin viikossa kuluneesta ajasta. Asiakirjoissa tosin on vastaajien ilmoitus siitä, että näihin tehtäviin olisi X:ltä kulunut noin 5 tuntia viikossa. Jos lähdetään liikkeelle siitä oletuksesta, että ”päivystys” olisi työaikalain 8 §:ssä tarkoitettua asuntovarallaoloa, olisi tästä ajasta vähintään puolet korvattava joko rahassa tai lukemalla aika työajaksi. X:n ”päivystyessä” arkisin klo 16.30-08.00, muodostuisi tällä tavoin jo arkivuorokaudessa 15,5 päivystystuntia ja tästä puolet olisi 7 h 45 minuuttia. Em. korvaussäännön perusteella ”päivystyksestä” korvattava aika olisi pidempi kuin vastaajien ilmoittama talonmiehen työhön kulutettu aika. Asiaa voitaisiin tarkastella myös vertaamalla eri tehtävistä maksettuja korvauksia. Talonmiehen työstä X sai 1.000 mk kuukaudessa, kun taas isomman huoneiston pelkkä luontaisuuden arvo oli suurempi kuin 1.000 mk kuukaudessa. Mitään edellä selvitetyistä tavoista ei voida kuitenkaan sellaisenaan pitää ratkaisusääntönä arvioitaessa, mikä oli X:n päätehtävä. Osapuolten sopimuksen (överenskommelse) sanamuodon mukaan päätehtävänä oli ”päivystys”. Työneuvoston mielestä sopimuksen ohella tässä nimenomaisessa tapauksessa on tarkasteltava lisäksi työtehtävien sidonnaisuusastetta. X:n sidonnaisuus päivystykseen on ollut huomattavasti suurempi kuin talonmiehen tehtäviin. Vaikka aktiivista työaikaa päivystyksen aikana on saattanut olla vähemmän kuin talonmiehen tehtävien aktiivista työaikaa, katsoo työneuvosto, että X:ään on sovellettava työaikalakia (604/1946).

”Päivystyksen” luonne

Työneuvosto on käytännössään, tulkitessaan työaikalain 8 §:ää ryhmitellyt valmiusvelvollisuuksia niiden sidonnaisuuden perusteella. Ryhmiä on kolme: 1) päivystys, 2) varallaolo ja 3) vapaamuotoinen varallaolo. Päivystyksellä tarkoitetaan työntekijän sopimukseen perustuvaa velvollisuutta oleskella työtä suorittamatta työpaikalla tai muussa kiinteästi määrättyssä paikassa, jota ei voida pitää työaikalain 8 §:ssä tarkoitettuna asuntona. Tällaiseen päivystykseen käytetty aika on kokonaisuudessaan työaikaa (TN 336-54 ja TN 1175-85 ja siinä selostetut aikaisemmat lausunnot). Varallaolon ja vapaamuotoisen varallaolon raja riippuu siitä, millainen sidottuus työntekijällä on velvollisuutensa aikana asuntoon. Jotta kyseessä olisi työaikalain 8 §:ssä tarkoitettu varallaolo, edellytetään tiukkaa sidonnaisuutta asuntoon. Työaikalain 8 §:n 2 momentissahan on kyse nimenomaan asuntovarallaolosta. Asunnon käsitettä sinänsä ei ole laissa määritelty, mutta varsinaisen asunnon ja kodin lisäksi sillä voidaan tarkoittaa myös työnantajan työntekijälle järjestämää tilapäisasuntoa. Tärkeä tekijä arvioitaessa sitä, onko kyseessä työntekijän asunto, on muun muassa se, saako työntekijä oleskella ko. tilassa vapaa-aikanaan tai voiko hän valita, oleskeleeko ko. tilassa vai jossain muualla velvollisuutensa aikana. Asuntona pidetään siis itse asiassa huonetta tai huoneistoa, jossa työntekijällä on oikeus oleskella vapaa-aikanaan. Jos työntekijä oleskeluvelvollisuutta ei ole sidottu asuntoon, on kyse vapaamuotoisesta varallaolosta. Vapaamuotoisen varallaolon korvaamisesta ei ole säännöstä laissa ja näin korvauksesta on aina erikseen sovittava.

Työneuvosto otti lausunnossaan TN 866-69 kantaa konemestarin kiinteistöllä suorittaman päivystyksen luonteeseen. Konemestari ei saanut päivystysaikana poistua hoitamansa talon alueelta. Konemestari sai oleskella asunnossaan tai muualla talossa, esimerkiksi talon korjaamalla tekemässä omia töitään, mutta ei siis saanut poistua talon alueelta. Päivystys oli järjestetty hissihäiriöiden, vuotojen yms. varalta. Työneuvosto katsoi, että jos päivystystä koskeva sopimus ei sisällä työntekijälle velvollisuutta oleskella päivystysaikana asunnossaan, vaan että hän voi oleskella vapaammin, ei kyseessä ole varallaolo. Lausunnon perustelut ovat hyvin niukat. Kertoelmaosassa selviää se, että talon isännöitsijä oli päivystystä koskevassa kirjeessään todennut, että päivystysvuorossa oleva ei saa poistua talosta varmistumatta siitä, että joku toinen hänen poissaollessaan vastaa päivystyksestä.

Lausunnossaan TN 1129-83 työneuvosto tarkasteli potilaiden virkistysmatkan lukemista mukana olleiden hoitajien työajaksi. Arvioinnissa työneuvosto kiinnitti huomiota erityisesti siihen, mitä työnantajan ja hoitohenkilökunnan kesken oli sovittu tai katsottava edellytetyn matkaan käytetyn ajan käyttötarkoituksesta. Lisäksi työneuvoston mielestä oli kiinnitettävä huomiota siihen, missä määrin hoitohenkilökunta tosiasiallisesti voi viettää vapaa-aikaansa matkan aikana ilman työhön sidonnaisuutta. Työneuvosto katsoi, että jos voidaan katsoa työnantajan ja hoitohenkilökunnan välillä sovitun tai työnantajan ilmeisesti edellyttäneen hoitohenkilökunnan yöpyvän samassa majoituspaikassa kuin hoidokitkin, jotta he voisivat tarpeen vaatiessa ottaa osaa hoitotyöhön, on tätä aikaa pidettävä varallaoloaikana. Jos taas voidaan katsoa, että hoitajat saavat ja tosiasiaassa voivat valita, missä viettävät vapaa-aikansa ja vaikka heidän olisikin oltava hätätapauksissa tavoitettavissa, ei tällaista varallaoloa lievempää työhön sidonnaisuutta ole pidettävä työaikalain 8 §:ssä tarkoitettuna varallaoloaikana.

Lausuntopyynnön tarkoittamassa tapauksessa on ratkaistava, onko X:n isommassa ja pienemmässä huoneistossa viettämä aika työaika, asuntovarallaoloa vai vapaamuotoista varallaoloa. Tähän arviointiin vaikuttaa ensiksikin se, missä sijaitsevat X:n asunto ja koti. Isompi huoneisto oli selvästikin X:n asunto ja koti. Työntekijän asunto voi sijaita myös työpaikalla tai sen välittömässä yhteydessä. ”Päivystyksen” aikana X:n oli hoidettava talonmiehen työt ja hänen oli näiden tehtävien vuoksi poistuttava asunnostaan. Asiakirjoista saadun selvityksen perusteella X:n oli kuitenkin oleskeltava sillä tavoin, että hän oli hälytyksen ulottuvilla, vaikka oleskeluvelvollisuudesta ei alkuperäisessä sopimuksessa näytä sovitun mitään. ”Päivystysvelvollisuuden” hoito käytännössä edellytti oleskelua siten, että kuuli hälytyksen (tai alussa ennen hälytyskellon asentamista ulos niin, että oli näkyvillä).

Myöhemmässä vaiheessa X:n käytössä oli kaksi huoneistoa. Asiakirjoista saadun selvityksen perusteella X:llä oli vapaus valita, kummassa huoneistossa hän oleskeli ”päivystyksen” aikana. Osapuolten näkemykset siitä, mihin tarkoitukseen pienempi huone luovutettiin, ovat kuitenkin erilaisia. Arvioitaessa sitä, millaiseksi tilaksi pienempi huoneisto on katsottava työaikalain 8 §:n tulkinnassa, ratkaisevaa on ensiksikin kyseisen tilan tosiasiallinen käyttötarkoitus. Se, mihin tarkoitukseen tila luovutettiin tai miten tilaa kohdeltiin esimerkiksi verotuksessa ei ole ratkaiseva, vaan nimenomaan se, miten tilaa tosiasiaassa käytettiin tai miten sitä tosiasiaassa oli mahdollisuus käyttää. Ratkaisevassa asemassa on myös X:n vapaus valita, oleskeliko hän ”päivystyksen” aikana isommassa vai pienemmässä huoneessa (TN 380-55). Myös se, onko pienempi huoneisto ollut normaalissa asuntokäytössä, vaikuttaa arviointiin. Ratkaisevana voidaan kuitenkin pitää työntekijän vapautta valita, missä ”päivystyksen” aikana oleskelee. Pienempi huoneisto oli ollut aiemmin osan ”päivystyksistä” hoitaneen asunto ja koti ja siis aiemminkin asuntokäytössä. Työneuvoston mielestä asiakirjoista saadun selvityksen perusteella myös pienempää huoneistoa on pidettävä X:n asuntona ja kotina eikä erityisenä ”päivystykseen” varattuna työtilana.

X:n oli sopimuksen mukaisesti hoidettava ”päivystyksen” aikana talonmiehen työt. Näitä tehtäviä varten X:n oli poistuttava huoneistoista. Toisaalta osapuolten solmimassa ”överenskommelse”-asiakirjassa ei ole mainittu mitään siitä, missä X:n tuli päivystyksen aikana oleskella. Asiakirjoista saadun selvityksen perusteella X:n oli oleskeltava kiinteistön alueella siten, että hän oli hälytyksen ulottuvilla. X:llä on ollut velvollisuus ”päivystyksen” aikana poistua huoneistoista hoitamaan talonmiehen tehtäviä. Toisaalta näyttää siltä, että X:n oleskeluvelvollisuutta ei ollut täysin sidottu huoneistoihin, vaan hän pystyi liikkumaan hoitamansa kiinteistön alueella. Kun kysymyksessä on omakotikiinteistössä sijaitseva vanhainkoti, työneuvoston mielestä työaikalain asuntokäsitettä ei pidä tulkita sillä tavoin suppeasti, että varallaoloajaksi katsottaisiin vain oleskelu sisätiloissa. Siten varallaoloa on voitu hoitaa myös hälytysjärjestelmän piiriin kuuluvan kiinteistön piha-alueella, jolta X ei esitetyn selvityksen mukaan saanut ”päivystyksen” aikana poistua. X:llä oli itsenäisen ”päivystystehtävän” ohella velvollisuus hoitaa talonmiehen työt. Lisäksi X:n ”hälytysvalmius” vaikuttaa olleen melko tiukka. Vaikka asiakirjoissa ei ole sovittu mitään hälytysajasta, jonka kuluessa X:n oli oltava hälytyksen tehneen vanhuksen luona, olosuhteista päätellen aika oli lyhyt. Työneuvoston mielestä lausuntopyynnössä tarkoitettussa tapauksessa on otettava huomioon myös X:n tehtävän sidonnaisuuden korkea aste - varallaolon toistuvuus ja pituus. Ratkaisevana ei voida pitää yksinomaan sitä, millaiseen fyysiseen tilaan ”päivystys” oli kytketty. Vastaajat ovat lisäksi asiakirjoissa itse asiassa myöntäneet, että kyseessä olisi ollut työaikalain 8 §:ssä tarkoitettu asuntovarallaolo. Työneuvoston mielestä X:n hoitaessa

”päivystystä” on näin ollen ollut kyse työaikalain 8 §:n 2 momentissa tarkoitettusta asuntovarallaolosta. Kyseessä ei ole ollut työpaikalla tapahtunut päivystys, joka olisi kokonaan työaikaa eikä myöskään vapaamuotoinen varallaolo.

Korvaus

Asuntovarallaoloon käytetty aika ei ole työaikalain mukaista työaikaa. Korvaus asuntovarallaolosta voidaan tosin suorittaa siten, että puolet asuntovarallaoloon käytetystä ajasta luetaan työajaksi. Työaikalain 8 §:n 2 momentin mukaan korvaus asuntovarallaolosta on suoritettava siten, että vähintään puolet ajasta korvataan rahassa tai siten, että vähintään puolet ajasta luetaan työaikaan. Jos korvaus suoritetaan siten, että puolet varallaoloajasta luetaan työajaksi, on siihen sovellettava työaikalain yli- ja sunnuntaityötä koskevia säännöksiä, jos säännöllinen työaika ylittyy tai työtä tehdään sunnuntaina. Jos korvaus suoritetaan rahassa, lasketaan korvaus sitä vastoin säännöllisestä työstä arkipäivänä suoritettavan palkan perusteella (TN 53-47 ja 397-55). Nämä korvaustavat voidaan myös yhdistää. Laissa ei ole säännöstä siitä, kumpi työsuhteen osapuoli valitsee korvaustavan. Jollei korvaamisesta ole sovittu mitään, jää ratkaisu siitä, suoritetaanko rahakorvaus vai luetaanko varallaoloaika työaikaan, työnantajalle.

Nyt kyseessä olevassa tapauksessa osapuolet eivät ole nimenomaisesti sopineet siitä, korvataanko varallaolo rahassa vai lukemalla siitä osa työajaksi. Osapuolet ovat kuitenkin sopineet siitä, että X saa varallaolovelvollisuutta vastaan käyttöönsä 50 m² suuruisen asunnon. Myöhemmin varallaolon laajennettua X sai käyttöönsä lisäksi toisen huoneiston. Asuntoetu on rahassa mitattava etuus. Osapuolten sopimusta korvauksesta voidaan pitää sopimuksena siitä, että varallaolo oli korvattava rahassa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että osapuolten olisi katsottava sopineen myös korvauksen tasosta. Työaikalain 8 §:n 2 momentin korvaussääntö on sillä tavoin pakottava, että työntekijälle on korvatta vähintään sen mukainen korvaus. Puolet varallaoloon käytetystä ajasta on siis korvattava rahassa. Jos kyseessä olevassa tapauksessa asuntona saatu korvaus ei ole työaikalain 8 §:n 2 momentissa säädetyn suuruinen korvaus asuntovarallaolosta, on työnantajan korvattava X:lle loppuosa rahalla. Työneuvoston toimivaltaan ei kuulu ratkaista, miten asuntona saadun etuuden arvo mitataan rahassa. Asunnon arvoksi voidaan määrittellä sen arvo luontaisetuna tai käypä arvo.

X:llä ei ole ollut sellaista varsinaista päätyötä, jonka säännöllisen ansion perusteella asuntovarallaolokorvaus voitaisiin laskea. Työneuvosto ei voi ottaa kantaa siihen, millä tavoin X:n peruspalkka olisi määriteltävä. Työneuvosto huomauttaa kuitenkin, että mahdollisesta yleissitovasta työehtosopimuksesta voidaan saada vähimmäispalkkataso. Jos X:n palkkataso voidaan määrittää muuksi kuin osapuolten sopimaksi asuntoeduksi, on työneuvoston mielestä palkasta vähennettävä jo asuntoetuna saatu osa ja mahdollisesti jäljelle jäävä osuus on maksamatonta asuntovarallaolokorvausta.

Jos X on ryhtynyt varallaoloaikana kutsun perusteella työhön, on tämä aika luettava työaikaan. Jos kutsuja taas on tullut niin tiheästi, että työntekijä on ollut koko ajan sidottu työhön, on kutsujen välinen aikakin luettava työajaksi (TN 857-69 ja 503-58). Jos ajasta muodostuu tällä tavoin työaikaa, on tietenkin otettava huomioon työaikalain säännökset yli- ja sunnuntaityöstä. Laskettaessa tuntimääriä on mahdollinen hälytyksen perusteella tehtävä työ lisättävä talonmiehen työn tuntimääriin. Edellä on selvitetty sitä, miten perustuntipalkka asuntovarallaolosta voidaan laskea.

X:n talonmiehen työhön käyttämä aika on ollut työaika. Jos työmäärä on ollut niin suuri, että työaikalain säännöllinen työaika on ylittynyt, on maksettava ylityökorvausta. Ja jos talonmiehen työtä on tehty sunnuntaisin, on tältä osin maksettava sunnuntaityökorvaus. Työneuvoston mielestä palkan perusosa on määriteltävä siten, että kuukausikorvaus (1000 mk) jaetaan tehtäviin kuluneella keskimääräisellä työajalla kuukaudessa.

Muut asiat

Sen, että työnantajan toiminta saattaa pohjautua pitkälti hyväntekeväisyyteen, ei voida katsoa vaikuttavan asian arviointiin. Hyväntekeväisyysjärjestö tms. voi toimia työnantajana ja sen sovellettavaksi voi tulla työaika säännöstävät lait edellyttäen, että kyseisessä laissa säädetty soveltamisen edellytykset muutoin täyttyvät.

Työnantaja vastaa työaikalain mukaisten velvoitteiden täyttämisestä. Se, että menettelyn taustalla on ollut työntekijän oma toive tai halu, ei vaikuta lain velvoitteiden täyttämiseen. Työnantajan on tästä huolimatta otettava huomioon lain pakottavat säännökset.

Työneuvosto ei voi asiakirjoista saatavan selvityksen perusteella vastata siihen, ovatko vastaajat laiminlyöneet suorittaa X:n työnantajana ylityö- tai sunnuntaityökorvaukset taikka menetelleet työaika rikkomukseen rinnastettavalla tavalla. Se, onko X:lle maksettava ylityökorvauksia ja sunnuntaityökorvauksia, riippuu siitä, onko ylityötä syntynyt tai onko X tosiasiallisesti työskennellyt sunnuntaisin. On huomattava se, että suoritettaessa asuntovarallaolosta korvaus rahassa, ei ylityö- tai sunnuntaityökorvauksia oteta huomioon. Se, onko X:lle mahdollisesti syntynyt ylityötä tai sunnuntaityötä on ratkaistava käytännössä toteutuneen työskentelyn perusteella. Työneuvosto huomauttaa, että työaikalain rikkomisen seuraamukset on säädetty työaikalain 23 §:ssä. Työaikalain säännösten perusteella ei ole mahdollista tuomita lisäksi vahingonkorvauksiin.

Työaikalain 15 §:n mukaan viikkolepoa ei tarvitse järjestää työntekijälle, jonka säännöllinen työaika vuorokaudessa on enintään 3 tuntia. Jos X:n tosiasiallinen työaika on ollut vuorokaudessa enintään 3 tuntia, ei hänelle ole tarvinnut järjestää viikkolepoa. Säännöllinen työaika ei saa siis minään viikon päivänä ylittää em. 3 tuntia (TN 285-53).

Uusi työaikalaki tuli voimaan 23.11.1996. Näin ollen tätä lakia ei voida soveltaa X:n tekemään työhön. Työaikalain 5 §:n 1 momentin 3 virkkeessä oleva oikeusohje ei siten tule sovellettavaksi.

Päätös perustui puheenjohtaja Nordbergin ja jäsenten Saloheimo, Nystén-Mäkelä, Skippari ja Puura mielipiteeseen.

Jäsenet Virtanen ja Varis esittivät eriävän mielipiteen osasta lausuntoa. Selvyyden vuoksi seuraavassa esitetään koko lausunto, johon on *kursiivilla* merkitty äänestetyt osuudet.

1. Taustaa

X on asunut työpaikallaan Tunabergin vanhainkodissa ja hoitanut sopimuksen mukaisesti ”päivystystä” vanhainkodissa iltaisin ja öisin. Työtehtävien hoitamisesta on solmittu ruotsinkielinen sopimus, jossa X:n tehtävä on määritelty sanalla ”dejourering”. Lisäksi ”päivystysaikana” X:n tuli sopimuksen mukaisesti hoitaa pienempiä talonmiehen töitä.

X:lle maksettiin talonmiehen töistä rahapalkkaa 1000 mk kuukaudessa. ”Päivystyksestä” X sai korvauksena alkuperäisen sopimuksen mukaan 50 m² asunnon, jossa hän asui perheensä kanssa. Alussa X hoiti ”päivystyksestä” 20 päivää/kuukausi. Myöhemmässä vaiheessa hän vastasi kaikista ”päivystyksistä” kuukauden aikana ja sai tässä vaiheessa lisäksi käyttöönsä entisen asunnon vieressä sijaitsevan 28 m² suuruisen asunnon. Osapuolten näkemykset ovat erilaiset siitä, kenelle tai mitä tarkoitusta varten pienempi huoneisto luovutettiin.

2. Arviointia

X on sopinut Esbo svenska diakoniförening rf:n kanssa ”päivystyksestä” ja talonmiehen tehtävien hoitamisesta. Sovittu ”päivystys” voi olla itsenäinen työtehtävä, vaikka usein tämältyypistä ”päivystystä” hoidetaan samalle työnantajalle tehdyn varsinaisen päivä- tai päätyön lisäksi. Asiakirjoissa ei ole yksityiskohtaista ja riidatonta selvitystä varsinaisten hälytysten määrästä ”päivystyksen” aikana. Sinänsä X oli melko paljon sidottu sovittuun velvollisuuteen oleskella Tunabergin kiinteistöllä hälytysten varalta - alussa 20 päivää kuukaudessa useita tunteja illalla ja yöllä ja jatkossa vielä useammin. Sopimuksen mukaan X:n tuli hoitaa pienempiä talonmiehen töitä ”päivystyksen” aikana. Asiakirjoissa ei ole yksityiskohtaista, riidatonta selvitystä talonmiehen työtehtäviin kuluneesta ajasta. Vastajaat ovat todenneet, että piha-alueita hoiti huoltoyhtiö. Vastajien arvion mukaan talonmiehen töihin kantajalta kului viikossa noin viisi tuntia.

Työaikalaki vai talonmiesten työaikalaki?

Asiassa on ensin arvioitava sitä, tuleeko X:n työhön sovellettavaksi jokin työaikaa säännöstävä laki. Sekä työaikalain (604/1946) että talonmiesten työaikalain (284/1970) soveltamisalasäännökset kytkeytyvät työsuhteen olemassaoloon.

Talonmiesten työaikalain 1 §:n mukaan lakia on pääsäännön mukaan sovellettava talonmiehen työhön, jota työntekijä sopimuksen perusteella vastikkeesta tekee työnantajalle tämän johdon ja valvonnan alaisena yhden tai useamman sellaisen kiinteistön lukuun, jossa tai joiden välittömässä läheisyydessä työntekijä asuu. Lakia ei kuitenkaan sovelleta työntekijään, jonka säännöllinen viikkotyöaika sopimuksen mukaan on keskimäärin enintään 22 tuntia. Työaikalakia (604/1946) taas sovelletaan liikkeessä, laitoksessa ja yrityksessä, jossa yksi tai useampi henkilö, työntekijä palkasta tekee työtä toisen, työnantajan, lukuun tämän johdon ja valvonnan alaisena. Lain alaista ei kuitenkaan ole talonmiehen työ.

Vastajaat ovat esittäneet, että X ei ollut johdon ja valvonnan alaisena. Asiassa näyttää kuitenkin olevan selvää se, että X on tehnyt talonmiehen töitä sekä ”päivystystä” sopimuksen perusteella. Hänen toimintansa on myös ollut työn tekemistä toiselle, sillä ”päivystys” voi olla itsenäinen työtehtävä, samoin tietenkin talonmiehen työ täyttää työn tekemisen -tunnusmerkin. Työn hyöty on koitunut myös muun tahon kuin X:n hyväksi - näin ollen työtä on tehty toiselle eli työnantajalle. Talonmiehen työstä X:lle on maksettu rahapalkkaa. Tältä osin on täytynyt myös työsuhteen edellyttämä vastikkeellisuus-tunnusmerkki. Vastikkeena ”päivystyksestä” X sai ”överenskommelse”-asiakirjan mukaan asunnon. ”Päivystystä” hoidettiin siis rahassa mitattavaa etuutta vastaan. Myös tältä osin on katsottava vastikkeellisuus-tunnusmerkin täyttävän. Johto ja valvonta -tunnusmerkin

täytyminen ei edellytä konkreettisten johto ja valvonta -määräysten antamista, vaan ainoastaan mahdollisuutta johtoon ja valvontaan. Työtä ei tarvitse siis ohjata ja valvoa ”kädestä pitäen”, vaan riittävää on se, että työnantajalla on mahdollisuus tarvittaessa puuttua työskentelyyn ohjein ja valvontatoimin. X:n työtehtävähän olivat sinänsä määritelty osapuolten solmimassa sopimuksessa. Sopimuksessa oli yksilöity talonmiehen tehtävät ja samoin sopimuksessa oli sovittu ”päivystysajoista”. X:n työ ei ole ollut sillä tavoin itsenäistä, etteikö johto ja valvonta -tunnusmerkki olisi siinä täytynyt. X on työneuvoston mielestä tehnyt sekä talonmiehen töitä että ”päivystystä” työsuhteessa.

X on siis sopimuksen perusteella tehnyt kahdentyyppisiä tehtäviä: ”päivystystä” sekä talonmiehen työtä. ”Överenskommelse”-asiakirjan mukaan näyttää siltä, että päätehtävänä oli ”päivystys” ja sen ohella tuli hoitaa sopimuksen mukaiset talonmiehen työt. Työneuvosto on käytännössään katsonut, että jos työntekijän samalle työnantajalle tekemä työ on eri työaikaa säännöstävien lakien alaista, ratkaisee työntekijän pääasiallisen työn laatu sen, mitä lakia hänen suorittamaansa työhön on sovellettava (mm. TN 754-65 ja 1083-80). Tässä arvioinnissa on kuitenkin yleensä ollut ratkaisevana tosiasialliset olosuhteet eikä pelkästään se, mitä sopimuksessa on sovittu. Kuten on jo aiemmin tullut esille, asiakirjoista ei selviä riidattomasti hälytysten perusteella syntynyt työmäärä. Toisaalta asiakirjoissa ei ole myöskään osapuolten yhtäpitävää selvitystä talonmiehen töihin viikossa kuluneesta ajasta. Asiakirjoissa tosin on vastaajien ilmoitus siitä, että näihin tehtäviin olisi X:ltä kulunut noin 5 tuntia viikossa. Jos lähdetään liikkeelle siitä oletuksesta, että ”päivystys” olisi työaikalain 8 §:ssä tarkoitettua asuntovarallaoloa, olisi tästä ajasta vähintään puolet korvattava joko rahassa tai lukemalla aika työajaksi. X:n ”päivystyessä” arkisin klo 16.30-08.00, muodostuisi tällä tavoin jo arki vuorokaudessa 15,5 päivystystuntia ja tästä puolet olisi 7 h 45 minuuttia. Em. korvaussäännön perusteella ”päivystyksestä” korvattava aika olisi pidempi kuin vastaajien ilmoittama talonmiehen työhön kulutettu aika. Asiaa voitaisiin tarkastella myös vertaamalla eri tehtävistä maksettuja korvauksia. Talonmiehen työstä X sai 1.000 mk kuukaudessa, kun taas isomman huoneiston pelkkä luontaisuuden arvo oli suurempi kuin 1.000 mk kuukaudessa. Mitään edellä selvitetyistä tavoista ei voida kuitenkaan sellaisenaan pitää ratkaisusääntönä arvioitaessa, mikä oli X:n päätehtävä. Osapuolten sopimuksen (överenskommelse) sanamuodon mukaan päätehtävänä oli ”päivystys”. Työneuvoston mielestä sopimuksen ohella tässä nimenomaisessa tapauksessa on tarkasteltava lisäksi työtehtävien sidonnaisuusastetta. X:n sidonnaisuus päivystykseen on ollut huomattavasti suurempi kuin talonmiehen tehtäviin. Vaikka aktiivista työaikaa päivystyksen aikana on saattanut olla vähemmän kuin talonmiehen tehtävien aktiivista työaikaa, katsoo työneuvosto, että X:ään on sovellettava työaikalakia (604/1946).

”Päivystyksen” luonne

Työneuvosto on käytännössään, tulkitessaan työaikalain 8 §:ää ryhmitellyt valmiusvelvollisuuksia niiden sidonnaisuuden perusteella. Ryhmiä on kolme: 1) päivystys, 2) varallaolo ja 3) vapaamuotoinen varallaolo. Päivystyksellä tarkoitetaan työntekijän sopimukseen perustuvaa velvollisuutta oleskella työtä suorittamatta työpaikalla tai muussa kiinteästi määrättyssä paikassa, jota ei voida pitää työaikalain 8 §:ssä tarkoitettuna asuntona. Tällaiseen päivystykseen käytetty aika on kokonaisuudessaan työaikaa (TN 336-54 ja TN 1175-85 ja siinä selostetut aikaisemmat lausunnot). Varallaolon ja vapaamuotoisen varallaolon raja riippuu siitä, millainen sidottuus työntekijällä on velvollisuutensa aikana asuntoon. Jotta kyseessä olisi työaikalain 8 §:ssä tarkoitettu varallaolo, edellytetään tiukkaa sidonnaisuutta asuntoon. Työaikalain 8 §:n 2

momentissahan on kyse nimenomaan asuntoparallaolosta. Asunnon käsitettä sinänsä ei ole laissa määritelty, mutta varsinaisen asunnon ja kodin lisäksi sillä voidaan tarkoittaa myös työnantajan työntekijälle järjestämää tilapäisasuntoa. Tärkeä tekijä arvioitaessa sitä, onko kyseessä työntekijän asunto, on muun muassa se, saako työntekijä oleskella ko. tilassa vapaa-aikanaan tai voiko hän valita, oleskeleeko ko. tilassa vai jossain muualla velvollisuutensa aikana. Asuntona pidetään siis itse asiassa huonetta tai huoneistoa, jossa työntekijällä on oikeus oleskella vapaa-aikanaan. Jos työntekijä oleskeluvelvollisuutta ei ole sidottu asuntoon, on kyse vapaamuotoisesta varallaolosta. Vapaamuotoisen varallaolon korvaamisesta ei ole säännöstä laissa ja näin korvauksesta on aina erikseen sovittava.

Työneuvosto otti lausunnossaan TN 866-69 kantaa konemestarin kiinteistöllä suorittaman päivystyksen luonteeseen. Konemestari ei saanut päivystysaikana poistua hoitamansa talon alueelta. Konemestari sai oleskella asunnossaan tai muualla talossa, esimerkiksi talon korjaamalla tekemässä omia töitään, mutta ei siis saanut poistua talon alueelta. Päivystys oli järjestetty hissihäiriöiden, vuotojen yms. varalta. Työneuvosto katsoi, että jos päivystystä koskeva sopimus ei sisällä työntekijälle velvollisuutta oleskella päivystysaikana asunnossaan, vaan että hän voi oleskella vapaammin, ei kyseessä ole varallaolo. Lausunnon perustelut ovat hyvin niukat. Kertoelmaosassa selviää se, että talon isännöitsijä oli päivystystä koskevassa kirjeessään todennut, että päivystysvuorossa oleva ei saa poistua talosta varmistumatta siitä, että joku toinen hänen poissaollessaan vastaa päivystyksestä.

Lausunnossaan TN 1129-83 työneuvosto tarkasteli potilaiden virkistysmatkan lukemista mukana olleiden hoitajien työajaksi. Arvioinnissa työneuvosto kiinnitti huomiota erityisesti siihen, mitä työnantajan ja hoitohenkilökunnan kesken oli sovittu tai katsottava edellytetyn matkaan käytetyn ajan käyttötarkoituksesta. Lisäksi työneuvoston mielestä oli kiinnitettävä huomiota siihen, missä määrin hoitohenkilökunta tosiasiallisesti voi viettää vapaa-aikaansa matkan aikana ilman työhön sidonnaisuutta. Työneuvosto katsoi, että jos voidaan katsoa työnantajan ja hoitohenkilökunnan välillä sovitun tai työnantajan ilmeisesti edellyttäneen hoitohenkilökunnan yöpyvän samassa majoituspaikassa kuin hoidokitkin, jotta he voisivat tarpeen vaatiessa ottaa osaa hoitotyöhön, on tätä aikaa pidettävä varallaoloaikana. Jos taas voidaan katsoa, että hoitajat saavat ja tosiasiallisesti voivat valita, missä viettävät vapaa-aikansa ja vaikka heidän olisikin oltava hätätapauksissa tavoitettavissa, ei tällaista varallaoloa lievempää työhön sidonnaisuutta ole pidettävä työaikain 8 §:ssä tarkoitettuna varallaoloaikana.

Lausuntopyyntönsä tarkoittamassa tapauksessa on ratkaistava, onko X:n isommissa ja pienemmässä huoneistossa viettämä aika työaika, asuntoparallaoloa vai vapaamuotoista varallaoloa. Tähän arviointiin vaikuttaa ensiksikin se, missä sijaitsevat X:n asunto ja koti. Isompi huoneisto oli selvästikin X:n asunto ja koti. Työntekijän asunto voi sijaita myös työpaikalla tai sen välittömässä yhteydessä. ”Päivystyksen” aikana X:n oli hoidettava talonmiehen työt ja hänen oli näiden tehtävien vuoksi poistuttava asunnostaan. Asiakirjoista saadun selvityksen perusteella X:n oli kuitenkin oleskeltava sillä tavoin, että hän oli hälytyksen ulottuvilla, vaikka oleskeluvelvollisuudesta ei alkuperäisessä sopimuksessa näytettyä sovitun mitään. ”Päivystysvelvollisuuden” hoito käytännössä edellytti oleskelua siten, että kuuli hälytyksen (tai alussa ennen hälytyskellon asentamista ulos niin, että oli näkyvillä).

Myöhemmässä vaiheessa X:n käytössä oli kaksi huoneistoa. Asiakirjoista saadun selvityksen perusteella X:llä oli vapaus valita, kummassa huoneistossa hän oleskeli

”päivystyksen” aikana. Osapuolten näkemykset siitä, mihin tarkoitukseen pienempi huone luovutettiin, ovat kuitenkin erilaisia. Arvioitaessa sitä, millaiseksi tilaksi pienempi huoneisto on katsottava työaikalain 8 §:n tulkinnassa, ratkaisevaa on ensiksikin kyseisen tilan tosiasiallinen käyttötarkoitus. Se, mihin tarkoitukseen tila luovutettiin tai miten tilaa kohdeltiin esimerkiksi verotuksessa ei ole ratkaiseva, vaan nimenomaan se, miten tilaa tosiasiaassa käytettiin tai miten sitä tosiasiaassa oli mahdollisuus käyttää. Ratkaisevassa asemassa on myös X:n vapaus valita, oleskeliko hän ”päivystyksen” aikana isommassa vai pienemmässä huoneessa (TN 380-55). Myös se, onko pienempi huoneisto ollut normaalissa asutokäytössä, vaikuttaa arviointiin. Ratkaisevana voidaan kuitenkin pitää työntekijän vapautta valita, missä ”päivystyksen” aikana oleskelee. Pienempi huoneisto oli ollut aiemmin osan ”päivystyksistä” hoitaneen asunto ja koti ja siis aiemminkin asutokäytössä. Työneuvoston mielestä asiakirjoista saadun selvityksen perusteella myös pienempää huoneistoa on pidettävä X:n asuntona ja kotina eikä erityisenä ”päivystykseen” varattuna työtilana.

X:n oli sopimuksen mukaisesti hoidettava ”päivystyksen” aikana talonmiehen työt. Näitä tehtäviä varten X:n oli poistuttava huoneistoista. Toisaalta osapuolten solmimassa ”överenskommelse”-asiakirjassa ei ole mainittu mitään siitä, missä X:in tuli päivystyksen aikana oleskella. Asiakirjoista saadun selvityksen perusteella X:n oli oleskeltava kiinteistön alueella siten, että hän oli hälytyksen ulottuvilla. X:llä on ollut velvollisuus ”päivystyksen” aikana poistua huoneistoista hoitamaan talonmiehen tehtäviä. Toisaalta näyttää siltä, että X:n oleskeluvelvollisuutta ei ollut täysin sidottu huoneistoihin, vaan hän pystyi liikkumaan hoitamansa kiinteistön alueella. X:n velvollisuudessa näyttää olleen ns. vapaamuotoisen varallaolon piirteitä. Aiemmin on todettu, että ”päivystykseen” varattuja tiloja on pidettävä X:n asuntona. Näin ollen kyse ei voi olla työpaikalla tapahtuneesta päivystyksestä, joka kokonaisuudessaan olisi työaikaa. Ratkaistavaksi siten jää, onko päivystysaika ollut työaikalain 8 §:ssä tarkoitettua asuntovarallaoloa vai ns. vapaamuotoista varallaoloa, jonka korvauksesta ei ole työaikaissa säädetty mitään. Koska asiakirjoista ei saa täyttä selvyttä siitä, mitä osapuolet olivat sopineet X:n oleskeluvelvollisuuden sisällöstä ”päivystyksen” aikana, ei työneuvosto voi lausua asiasta tarkoin. Jotta kyseessä olisi ollut asuntovarallaolo, olisi osapuolten tullut sopia tai työnantajan tullut edellyttää, että Xi oleskeli ”päivystyksen” aikana huoneistoissa lukuunottamatta sitä aikaa, kun hän hoiti sopimuksen mukaisia talonmiehen tehtäviä. Jos X:n oleskeluvelvollisuutta ei ollut sidottu huoneistoihin, vaan hänellä oli oikeus myös muutoin kuin talonmiehen tehtäviä hoitaessaan liikkua kiinteistön alueella, on ollut kyse ns. vapaamuotoisesta varallaolosta. Vastajat ovat asiakirjoissa esittäneet, että kyseessä on ollut työaikalain 8 §:n 2 momentissa tarkoitettu asuntovarallaolo. Tuomioistuimen tulee harkita, mikä merkitys tälle vastaajien käsitykselle annetaan asiassa.

Korvaus

Riippuen siitä, onko kyse ollut asuntovarallaolosta vai vapaamuotoisesta varallaolosta määräytyy korvaus eri tavoin. Asuntovarallaoloon käytetty aika ei ole työaikalain mukaista työaikaa. Korvaus asuntovarallaolosta voidaan tosin suorittaa siten, että puolet asuntovarallaoloon käytetystä ajasta luetaan työajaksi. Työaikalain 8 §:n 2 momentin mukaanhan korvaus asuntovarallaolosta on suoritettava siten, että vähintään puolet ajasta korvataan rahassa tai siten, että vähintään puolet ajasta luetaan työaikaan. Jos korvaus suoritetaan siten, että puolet varallaoloajasta luetaan työajaksi, on siihen

sovellettava työaikalain yli- ja sunnuntaityötä koskevia säännöksiä, jos säännöllinen työaika ylittyy tai työtä tehdään sunnuntaina. Jos korvaus suoritetaan rahassa, lasketaan korvaus sitä vastoin säännöllisestä työstä arkipäivänä suoritettavan palkan perusteella (TN 53-47 ja 397-55). Nämä korvaustavat voidaan myös yhdistää. Laissa ei ole säännöstä siitä, kumpi työsuhteen osapuoli valitsee korvaustavan. Jollei korvaamisesta ole sovittu mitään, jää ratkaisu siitä, suoritetaanko rahakorvaus vai luetaanko varallaoloaika työaikaan, työnantajalle.

Nyt kyseessä olevassa tapauksessa osapuolet eivät ole nimenomaisesti sopineet siitä, korvataanko varallaolo rahassa vai lukemalla siitä osa työajaksi. Osapuolet ovat kuitenkin sopineet siitä, että X saa varallaolovelvollisuutta vastaan käyttöönsä 50 m² suuruisen asunnon. Myöhemmin varallaolon laajennettua X sai käyttöönsä lisäksi toisen huoneiston. Asuntoetu on rahassa mitattava etuus. Osapuolten sopimusta korvauksesta voidaan pitää sopimuksena siitä, että varallaolo oli korvattava rahassa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että osapuolten olisi katsottava sopineen myös korvauksen tasosta. Työaikalain 8 §:n 2 momentin korvaussääntö on sillä tavoin pakottava, että työntekijälle on korvatta vähintään sen mukainen korvaus. Puolet varallaoloon käytetystä ajasta on siis korvattava rahassa. Jos kyseessä olevassa tapauksessa asuntona saatu korvaus ei ole työaikalain 8 §:n 2 momentissa säädetyn suuruisen korvaus asuntovarallaolosta, on työnantajan korvattava X:lle loppuosa rahalla. Työneuvoston toimivaltaan ei kuulu ratkaista, miten asuntona saadun etuuden arvo mitataan rahassa. Asunnon arvoksi voidaan määritellä sen arvo luontaisena tai käypä arvo.

X:llä ei ole ollut sellaista varsinaista päätyötä, jonka säännöllisen ansion perusteella asuntovarallaolokorvaus voitaisiin laskea. Työneuvosto ei voi ottaa kantaa siihen, millä tavoin X:n peruspalkka olisi määriteltävä. Työneuvosto huomauttaa kuitenkin, että mahdollisesta yleissitovasta työehtosopimuksesta voidaan saada vähimmäispalkkataso. Jos X:in palkkataso voidaan määrittää muuksi kuin osapuolten sopimaksi asuntoeduksi, on työneuvoston mielestä palkasta vähennettävä jo asuntoetuna saatu osa ja mahdollisesti jäljelle jäävä osuus on maksamatonta asuntovarallaolokorvausta.

Jos X on ryhtynyt varallaoloaikana kutsun perusteella työhön, on tämä aika luettava työaikaan. Jos kutsuja taas on tullut niin tiheästi, että työntekijä on ollut koko ajan sidottu työhön, on kutsujen välinen aikakin luettava työajaksi (TN 857-69 ja 503-58). Jos ajasta muodostuu tällä tavoin työaikaa, on tietenkin otettava huomioon työaikalain säännökset yli- ja sunnuntaityöstä. Laskettaessa tuntimääriä on mahdollinen hälytyksen perusteella tehtävä työ lisättävä talonmiehen työn tuntimääriin. Edellä on selvitetty sitä, miten perustuntipalkka asuntovarallaolosta voidaan laskea.

Myöskään vapaamuotoiseen varallaoloon käytetty aika ei ole työaikaa. Vapaamuotoisen varallaolon korvauksesta on aina erikseen sovittava. Laissa ei ole säännöksiä vapaamuotoisen varallaolon korvaamisesta. Asiassa on siis tarkasteltava, onko osapuolet sopineet vapaamuotoisen varallaolon korvaamisesta ja onko mahdollisesti sovittu korvaus katsottava riittäväksi. Kuten edellä on todettu, on X saanut velvollisuudestaan vastineeksi asunnon. Tätä voidaan pitää sopimuksena vapaamuotoisen varallaolon korvaamisesta. Työneuvoston toimivaltaan ei kuulu sen arviointi, onko sovittu korvaus riittävä.

X:n talonmiehen työhön käyttämä aika on ollut työaikaa. Jos työmäärä on ollut niin suuri, että työaikalain säännöllinen työaika on ylittynyt, on maksettava ylityökorvausta. Ja jos talonmiehen työtä on tehty sunnuntaisin, on tältä osin maksettava sunnuntaityökorvaus.

Työneuvoston mielestä palkan perusosa on määriteltävä siten, että kuukausikorvaus (1000 mk) jaetaan tehtäviin kuluneella keskimääräisellä työajalla kuukaudessa.

Muut asiat

Sen, että työnantajan toiminta saattaa pohjautua pitkälti hyväntekeväisyyteen, ei voida katsoa vaikuttavan asian arviointiin. Hyväntekeväisyysjärjestö tms. voi toimia työnantajana ja sen sovellettavaksi voi tulla työaika säännöstävät lait edellyttäen, että kyseisessä laissa säädetyt soveltamisen edellytykset muutoin täyttyvät.

Työnantaja vastaa työaikalain mukaisten velvoitteiden täyttämistä. Se, että menettelyn taustalla on ollut työntekijän oma toive tai halu, ei vaikuta lain velvoitteiden täyttämiseen. Työnantajan on tästä huolimatta otettava huomioon lain pakottavat säännökset.

Työneuvosto ei voi asiakirjoista saatavan selvityksen perusteella vastata siihen, ovatko vastaajat laiminlyöneet suorittaa X:n työnantajana ylityö- tai sunnuntaityökorvaukset taikka menettelleet työaika-rikkomukseen rinnastettavalla tavalla. Se, onko X:lle maksettava ylityökorvauksia ja sunnuntaityökorvauksia, riippuu siitä, onko ylityötä syntynyt tai onko X tosiasiallisesti työskennellyt sunnuntaisin. On huomattava se, että suoritettaessa asuntovarallaolosta korvaus rahassa, ei ylityö- tai sunnuntaityökorvauksia oteta huomioon. Se, onko X:lle mahdollisesti syntynyt ylityötä tai sunnuntaityötä on ratkaistava käytännössä toteutuneen työskentelyn perusteella. Työneuvosto huomauttaa, että työaikalain rikkomisen seuraamukset on säädetty työaikalain 23 §:ssä. Työaikalain säännösten perusteella ei ole mahdollista tuomita lisäksi vahingonkorvauksiin.

Työaikalain 15 §:n mukaan viikkolepoa ei tarvitse järjestää työntekijälle, jonka säännöllinen työaika vuorokaudessa on enintään 3 tuntia. Jos X:n tosiasiallinen työaika on ollut vuorokaudessa enintään 3 tuntia, ei hänelle ole tarvinnut järjestää viikkolepoa. Säännöllinen työaika ei saa siis minään viikon päivänä ylittää em. 3 tuntia (TN 285-53).

Uusi työaikalaki tuli voimaan 23.11.1996. Näin ollen tätä lakia ei voida soveltaa X:n tekemään työhön. Työaikalain 5 §:n 1 momentin 3 virkkeessä oleva oikeusohje ei siten tule sovellettavaksi.